

3. Кулаковський Ю. А. Древнейший период римской истории / Ю. А. Кулаковский. – К.: Известия университета святого Владимира, 1884. – 18 с.

4. Кулаковський Ю. А. К вопросу о начале Рима / Ю. А. Кулаковский. – К.: В Типографии Императорского университета св. Владимира, 1888. – 154 с.

5. Кулаковский Ю. А. Римская армия и государство в их взаимоотношении и историческом развитии / Ю. А. Кулаковский. – СПб.: Типография Главного Управления Уделов, 1909. – 190 с.

6. Бубнов Н. М. Римское вече на кануне падении республики / М. М. Бубнов. – К.: Известия университета св. Владимира 1892. – 32 с.

References

1. Frolov Je. D. Russkaja nauka ob antichnosti: Istoriograf. ocherki. – SPb.: Izd-vo SPb un-ta, 1999. – 523 s.

2. Domanov's'kyj A. M. Dva oblychchja Juliana Kulakovs'kogo / A. Domanov's'kyj // Zbirnyk Harkivs'kogo istoriko-filologichnogo tovarystva. – Harkiv, 2005. – Т.11. – S.331–345.

3. Kulakovs'kij Ju. A. Drevnejshij period rimskoj istorii / Ju. A. Kulakovskij. – K.: Izvestija universiteta svjatogo Vladimira, 1884. – 18 s.

4. Kulakovskij Ju. A. K voprosu o nachale Rima / Ju. A. Kulakovskij. – K.: V Tipografii Imperatorskogo universiteta sv. Vladimira, 1888. – 154 s.

5. Kulakovskij Ju. A. Rimskaja armija i gosudarstvo v ih vzaimootnoshenii i istoricheskom razvitii / Ju. A. Kulakovskij. – SPb.: Tipografija Glavnogo Upravlenija Udelov, 1909. – 190 s.

6. Bubnov H. M. Rimskoe veche na kanune padenii respubliky / M. M. Bubnov. – K.: Izvestija universiteta sv. Vladimira 1892. – 32 s.

Dubchak Ye. V., Ph. D. student, National Taras Shevchenko University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), eu.v.dubchak@gmail.com

Research of ancient history in the works of professors St. Vladimir's university

In the article professors' J. Kulakovskij and N. Bubnov scientist works about ancient history have been analyzed and attempt has been made to spread the contribution of scientists in the development of historical science. The author has singled out a number of important issues which J. Kulakovskij has considered in the works about the history of the ancient Rome, in particular, historical development of the city from the time of the foundation till the falling of the Western empire in 476 y. B. C. The sources of the scientific researches have been defined. A focus on novelty of Kulakovskij's theory concerning communication about appearance of the Rome and sinocism. Novelty of the hypothesis concerning an origin latins from sabins is designated. The research terms «Pomery» and «natives» has a certain interest. The studying by historian the bases of emperor's power, Mariy's reforms concerning military organisation, reforms of dictator Sulla, military reform of Oktavian August etc. deserves special attention.

The views of N. Bubnov about problems of the Roman people's congresses have been investigated. The historian considered forms of national meeting, an issue about it's national autocracy, the attitude of the city council and senate to this meeting. The author has presented tribes as the most democratic form of veche. The attention is focused on importance of Bubnov's conclusions concerning discrepancy of national meeting to it's realities and necessity of replacement of veche by another form of the power, what has become emperor power.

In the article importance of scientists' researches and the materiality of their contribution in the development of the historical science at St. Vladimir's university have been defined.

Keywords: ancient history, ancient Rome, curia, sinocism, tribes, people's congress, Romans, etruscans, the origin of the Rome, emperor's authority, reforms of Mariy, Sulla, Octavian August.

* * *

УДК 94(477):(323.3+330.34)

Любич О. А.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри економіки та соціальних дисциплін, Академія Державної пенітенціарної служби (Україна, Чернігів), Lubich.Sasha@ukr.net

ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО (1917–1918 РР.)

Досліджено процес формування та діяльності Вільного козацтва – своєрідних національних військових організацій (1917–1918 рр.). У роботі

розглядаються передумови зародження осередків Вільного козацтва, їх ідейно-організаційне підґрунтя, визначаються соціально-економічні та суспільно-політичні чинники, що впливали на козацький рух, та внутрішні суперечності його розвитку. У дослідженні розкрито значення військової та агітаційно-пропагандистської діяльності Вільного козацтва у період війни більшовицької Росії проти України, а також у розгортанні повстансько-партизанського руху часів Української Держави П. Скоропадського.

Ключові слова: Вільне козацтво, Генеральна козацька рада, збройні сили України, Українська революція 1917–1921 рр., Українська Народна Республіка, П. Скоропадський.

На сьогоднішній день перед Україною стоїть ціла низка викликів: військові, соціально-економічні та ресурсні. У подібній ситуації українці вже були сто років тому. Запозичення досвіду минулих поколінь дає шанс досягти позитивного результату та захисти себе від небажаних помилок. У всі часи український народ проявляв надзвичайно сильний інстинкт самозбереження, був здатен до самообілізації та самоорганізації. Відзначаючи сторіччя з початку Української революції 1917–1921 рр., невід'ємною складовою якої є рух Вільного козацтва, неможливо не звернутись до його досягнень і помилок. Відтак, перед історичною наукою постає завдання з'ясування витоків та причин виникнення козацького руху, його організаційної структури, ідейного спрямування та ролі у революційних подіях. Актуальність даної теми визначається також відсутністю комплексних праць з історії Вільного козацтва.

Це питання, частково, розглядали А. Жук, Р. Борис, О. Доценко, В. Ємець, В. Задояний [1], І. Шабатін, П. Гарчев, А. Горб, Г. Карпенко [2], В. Солдатенко, Г. Гаврилук, О. Щусь, Л. Гарчева [3].

Метою дослідження є узагальнюючий комплексний аналіз процесу формування та діяльності товариств Вільного козацтва на Чернігівщині та Київщині у 1917–1918 рр. Виходячи з цього визначені такі основні завдання: дослідити причини, витоки та історичні передумови зародження Вільного козацтва на Чернігівщині та Київщині, з'ясувати особливості його організаційної структури; простежити за розвитком Вільного козацтва у 1917–1918 рр. та з'ясувати причини посилення у ньому внутрішніх суперечностей. Наукова новизна статті полягає у постановці та розробці тематики, яка не отримала всебічного та об'єктивного висвітлення в історичній літературі. На основі широкого кола вперше залучених до наукового обігу архівних матеріалів, спогадів та інших джерел дається комплексний аналіз діяльності Вільного козацтва.

Серед історичних процесів на Україні у період 1917–1918 рр. виділяється історія виникнення та діяльності Вільного козацтва. Розпочався цей рух після лютневої революції 1917 року. Центром його стали Київщина, Чернігівщина та центральні райони Наддніпрянщини. Згодом рух набув загальноукраїнського характеру.

Вважається, що одним із перших засновників Вільного козацтва був мешканець села Гусакове Звенигородського повіту Київської губернії Никодим Смоктьїй. У навколишніх селах пройшли вибори курінних з місцевих селян та козаків, і вже через місяць структуровані організації діяли в Глодоській, Лисянській, Злинській, Хмелівській, Добровеличківській волостях.

18 березня 1917 року у Чернігові у колишньому будинку дворянського зібрання відбулися перші українські збори. У залі вперше було встановлено український національний прапор з написом «Хай живе

воля» і виконано гімн «Ще не вмерла Україна». Їх відкрив голова Товариства, громадський діяч Ілля Шраг, якого було обрано головуючим зборів. «Представник солдатів» розповів про заснування українських «охочекомонних» полків та закликав вступати до їх лав. Щоб боротися «під своїм, українським прапором». До праці на благо України закликав і ще один учасник зборів, офіцер Василь Павленко. «До високошановного добродія І. Л. Шрага. Зважаючи на загрожуєчі від зовнішніх ворогів небезпеку і їдучи на зустріч закликові Тимчасового уряду скупити всі сили нації і Армії. Ухвалив я, незалежно від існуючої регулярної армії закласти з вільних людей самостійну сотню в м. Чернігові.

Повідомляючи про це, маю надію що ця справа знайде гаряче співчуття та відгук у вашому серці і Ви дасте свою згоду вступити членом Української військової Ради у м. Чернігові.

Військовий сотник самостійного війська України Василь Павленко» [4, арк. 240].

Проходив збір коштів в український фонд. Загалом збори пройшли з величезним ентузіазмом та натхненням. Вирішили надіслати телеграми з привітаннями Михайлові Грушевському та Центральній Раді, представникам Тимчасового уряду та раді робітних та солдатських депутатів. Далі була прийнята ухвала, яка містила такі основні положення «бажання»: «вільна автономна Україна у федеративній Російській республіці»; заснування окремих українських полків; повна українізація шкіл; «негайне заведення української викладавчої мови у школах Чернігівщини». Після виконання гімну «Ще не вмерла Україна» І. Шраг закрав збори.

Вже у першій половині квітня 1917 р. відбувся повітовий з'їзд представників Вільного козацтва, що прийняв такі організаційні принципи створюваних формувань: 1) Вільне козацтво організується для оборони вольностей українського народу та охорони ладу; 2) Вільне козацтво є територіальною військовою організацією, до якої мають право вступати громадяни повіту не молодше 18 років; 3) не можна приймати до організації людей, ворожих українській справі, а також покараних судом за карні вчинки; 4) всіма справами організації завідують ради козацької старшини; 5) на командні посади старшина виборна.

У травні 1917 р. було прийнято «Статут Вільного козацтва». Основу організації становила сотня, що утворювалась із жителів одного села і налічувала від 35 до 1000 чоловік. Кінні сотні розподілялися на дві півсотні. Сотні однієї волості становили курінь. Курені утворювали полк, а полки округи, що об'єднувались у кіш. Старшину сотні становили сотник, писар, скарбник, хорунжий (у тому випадку, якщо у сотні налічувалось 120 осіб) та бібліотекар. Курінна старшина обиралася сотнями волості й складалась з отамана, писаря, скарбничого, хорунжого та заступника отамана. Починаючи з сотні кожен підрозділ мав свій прапор. Прибутки формувались із грошових внесків козаків, що сплачувались при вступі та щомісяця. Для розв'язання конфліктів створювався суд на рівні сотні та куреня.

«Український козацький 2 полк імення гетьмана Петра Дорошенка.

25 травня 1917 р. №75.

До Чернігівського Військового Українського Організаційного Комітету.

Полкова Рада в засіданні своєму 25 травня сього року, ухвалила вимагати негайно від Генерального Комітету через Чернігівський Організаційний Комітет затвердження запасної частини у Чернігові. Такою чергою, щоб послати до Києва двох делегатів з документами від полку і комітету. Повідомляючи про це, прохаю негайно дати мені інформацію свого погляду на цю постанову.

Полковий Готова

Отаман Павленко (Василь Опанасович)

Діловод Іван Кувшук» [4, арк. 239].

Легалізація вільних козаків відбулася на Другому Військовому з'їзді (18–23 червня 1917 р.), який доручив Генеральному Військовому комітету зайнятися їх організацією. Усвідомлюючи брак військових сил, керівники Центральної Ради уважніше почали ставитись до «Вільного козацтва». Його загони все активніше формувались у містах та селах України. У Києві цю справу енергійно вів інженер М. Ковенко, залучаючи до загонів добровольців робітничу молодь. На початку грудня С. Петлюра, за погодженням з радою «Вільного козацтва», наказав провести мобілізацію вільних козаків для створення залог у містах і на найважливіших залізничних станціях.

А 24 серпня 1917 р. Український Генеральний Військовий Комітет направив у волосні управи листа з метою виявити наявні організації типу Вільного козацтва і у разі відсутності таких провести відповідну роботу з їхнього створення, для чого подавалась інструкція із проведення організаційних заходів. «Український військовий Генеральний Комітет при Українській Центральній Раді. 24 серпня 1917 р.

З огляду на те, що підчас майбутньої демобілізації, коли залізниці не зможуть своєчасно перевезти з фронту солдатів, останні не ждучи поки їх повезуть, можуть сунути додому пішки, знищуючи і руйнуючи все те, що зустрічається їм на шляху. Генеральний комітет постановив у найближчому часі приступити до Товариств, які б поставили собі ціллю: удержати непорушно порядок та спокій населення, уберегти хазяйство і все добро народне од знищення і грабування, і взагалі стояти на сторожі спокою та порядку на Україні.

В деяких містах, по власному почину, уже заснувались подібні організації під назвою: «Вільне Козацтво», «Січ», «Народне ополчення» або якое інше, які ставлять завданням приблизно те, що указано вище. Так як для таких товариств потрібна зброя, офіцери і козаки на посади старшин та інструкторів, Генеральний Комітет має зробити доклад УЦР, а також і Військовому міністрові, щоб заснувати такі організації по всій Україні. Для докладу потрібні такі відомості, які ми просимо Вас дати в наступному порядку:

- 1) Як Ви дивитесь на заснування такої організації;
- 2) Чи зустріне вона прихильне відношення населення у Вас. Як що такі або подібні організації у Вас уже є, то:
 - 1) В якому місці й в яких межах працює: на село, на цілу волость чи інше.
 - 2) Хто управляє нею.
 - 3) Чи вироблений статут, устав, або інструкції і які (бажано б було мати їх у копії).
 - 4) Скільки членів.
 - 5) З кого складаються вони (якого віку люди і т.п.).
 - 6) Чи входять в склад членів організації офіцери і козаки і скільки їх.

- 7) Чи є зброя, яка і в якій кількості.
- 8) Яке відношення місцевої влади, всяких організацій.
- 9) Ваш погляд на неї.
- 10) Як поведуться ці організації, чи добре, чи може населення, що має проти них.
- 11) Яка поштова і телеграфна адреса організації.

Бажано було б знати Ваш погляд на кожне з порушених запитань, навіть і тоді, коли не має ще такої організації. Відповідь на порушені запитання Генеральний Комітет ласкаво прохає дати йому в найближчий час по адресі: Київ, Педагогічний музей. Завідуючий по формуванню вільного козацтва. Член Комітету Певний» [5, арк. 60].

Цей лист відіграв значну роль в активізації створення місцевої самооборони, проте Генеральний Комітет так і не зміг стати загальноукраїнським командним та координаційним центром козацького руху. При відсутності дієвої підтримки з боку Центральної Ради ці функції спробував взяти на себе Всеукраїнський з'їзд Вільного Козацтва, що відбувся 3–7 жовтня 1917 р. в Чигирині. На ньому 200 делегатів репрезентували 60 тис. козаків практично з усіх регіонів України. Вся підготовча та організаційна робота по його проведенню була зосереджена в руках осавула Івана Полтавця. Саме він запропонував обрати гетьмана України, але козаки, віддаючи належне обраній народом Центральної раді, не виявили підтримки цій пропозиції. З'їзд обговорив та прийняв статут Вільного козацтва, обрав Генеральну Раду й отамана – Павла Скоропадського та почесного отамана – Михайла Грушевського. Центром Вільного козацтва було визначено Білу Церкву, де започатковувалося видання щоденного часопису «Вільний козак» та організувалась інструкторська військова школа для козаків.

Проблема взаємовідносин Вільного козацтва та місцевої влади була порушена в жовтні 1917 р. на з'їзді губернських і повітових комісарів Київщини, Чернігівщини, Полтавщини, Волині та Поділля, скликаному за ініціативою В. Винниченка. Головиним був пошук виходу із ситуації, що склалась у зв'язку з наростанням безладдя та анархії, що охопили Україну. Вже 13 листопада 1917 р. Генеральний Секретаріат затвердив статут «Вільного Козацтва». При цьому питання озброєння загонів у Статуті не порушувалися зовсім. Натомість значний акцент був зроблений на культурницькі завдання товариства.

Крім того, у козацькому русі не було лідера, здатного об'єднати наявні сили. Роль майбутнього гетьмана П. Скоропадського у процесі розбудови Вільного козацтва неоднозначна. Перебуваючи на станції Козятин генерал був присутній на з'їзді Вільних козаків Бердичівського повіту та побачив, наскільки місцеве населення цікавилось створенням і функціонуванням цієї організації. Цей з'їзд спонукав П. Скоропадського замислитись про підтримку Вільного козацтва і спланувати поїздку до Білої Церкви.

«12 грудня 1917 р. відправився у Білу Церкву. Де мене зустрів на станції почесний караул. Який на подив був добре екіпірований і вишколений. З'ясувалось, що Полтавець завів там вже повний зовнішній порядок. Він сформував окрему сотню, і не дивлячись на те, що збирав він амуніцію з різних місць, але людей вдягнув і забезпечив на високому рівні. Сотня ця отримала назву «отаманської». Незначні кошти, якими оперувала Козацька Рада (не більше 20 тис. руб.) та по 50 коп. з

козака, все ж дали можливість розпочати організацію вільного козацтва на достатньому рівні. На ці кошти утримувались бібліотека, невеликий штат агентів та козацька сотня. Деякі кошти для забезпечення сотні надавали графиня Браницька» [6, с. 68].

17 грудня в Києві на Софійській площі відбувся парад «Вільного козацтва», в якому брали участь 16 куренів: 3 Подольських, по 2 – Шулявських, Лук'янівських і Святошинських, а також курені – Байківський, Деміївський, Печерський, Арсенальний, заводу Гретеера і Криваненка, вокзалів Київ–І та Київ–ІІ.

Після проголошення більшовицьким урядом Росії походу на Україну. П. Скоропадський наказав розіслати листи до Вільних козаків у Звенигородський і Бердичівський повіти. Генерал закликав козаків розпочати добровільний призов. Вони його цікавили, як допомога, крім цього, було бажання побачити козаків у бойовій обстановці. За декілька днів вільні козацькі сотні прибули з Звенигородки до Вінниці, де були прикріплені до 610-го полку. Керівництво 1-ї української дивізії було задоволене діями козаків. Але для кращої боєздатності й злагодженості не вистачало професійних військових, усі командири у козаків були виборними і дуже часто без військової підготовки (наприклад Водяний – командир Смелянської сотні, чоловік дуже енергійний але неосвічений). З цією метою було заплановано набрати у Києві офіцерів-українців і створити інструкторську школу, а потім здійснити розподіл випускників по сотнях. Було створено вербувальне бюро для офіцерів. У цьому генералу Скоропадському допомагав полковник Каракуца. Начальником інструкторської школи було призначено штабс-капітана Секрета. Набір офіцерів було негайно розпочато. Потім було звернено увагу на організацію Вільного козацтва на Полтавщині. Там цей процес вже було розпочато місцевими мешканцями досить давно. У регіоні діяли Сахно–Устимович і Милорадовичи. Олександр Сахно–Устимович долучився до Козацької Ради і збирався діяти разом з генералом Скоропадським. Київський полк, набраний у Київському повіті, був повністю укомплектованим але погано споряджений. На його чолі стояв Павлюк. На Харківщині козацький рух започаткував Віктор Сергійович Кочубей. Генерал Скоропадський досить швидко прийшов до висновку, що козацтво можливе тільки зі підтримки уряду, а не як приватна справа. Полтавець та його помічники прагнули всіх переконати, що козацька організація на Україні дуже велика та сильна. Дехто у Генеральному секретаріаті почав вірити, що козацтво це загроза. Коли до Козацької Ради приходи запити про кількість озброєних козаків, Полтавець зазвичай відповідав, що їх більше 450 тисяч. Насправді вільних козаків було до 40 тисяч. Іміджу організації Вільного козацтва допомогло і те, що коли у грудні 1917 р., під час наступу більшовиків, Капкан – командувач українськими військами на лівому березі Дніпра, попросив у Козацької Ради допомоги, на його заклик відгукнулися декілька тисяч козаків. Капкан, не очікував такого результату. Через це було багато непорозумінь. Але разом з тим це дуже підняло престиж Генеральної Козацької Ради. Коли Центральна Рада вирішила прийняти Третій універсал, його в проєкті надіслали спочатку Полтавцю на розгляд. Він на проєкті написав, що Генеральна Козацька Рада з таким анархічним законом примиритись не може і

відправив його назад у Київ. Прибувши до Генерального секретаріату делегація від козаків вела себе зухвало, без належної поваги по відношенню до осіб, які перебували у той час при владі. Все це створило у київської публіки враження, що вільні козаки є сильною і численною організацією, чого насправді не було [7, с. 20, 205].

На початку січня 1918 р. Генеральний Секретаріат прийняв ухвалу про передачу «Вільного козацтва» під керівництво Секретарства військових справ і про створення «Вільного реєстрового козацтва» на державному утриманні [8, с. 380]. Кожен повіт мав призначити дві сотні – кінну і пішу, які б боролися з заколотами й анархією [9, с. 372]. У березні 1918 р. загальна кількість Вільних козаків становила 76 тис. чоловік. Генеральна Козацька Рада продовжувала діяти автономно від Військового міністерства та Міністерства внутрішніх справ. З цих причин військовий міністр ЦР УНР на початку березня 1918-го підготував проєкт наказу про скасування та роззброєння загонів Вільних козаків. Проти цього рішуче виступили самостійники, але компромісу досягти не вдалося, і 23 березня рішенням Ради Народних Міністрів припинялось фінансування Вільного Козацтва, невикористані кошти передавалися для організації місцевої міліції. А напередодні, 19 березня, Військове міністерство своїм наказом, під загрозою карної відповідальності, заборонило створення будь-яких озброєних місцевих формувань. І нарешті 5 квітня 1918 року наказом військового міністра УНР загони Вільних козаків розпускалися «поза як тепер настав час, коли Україна мусить перейти до міцного будівництва своєї державності й стати на певний твердий ґрунт, а козаки перейти до своєї звичайної праці». Трагедією Вільного козацтва стала недалекоглядна політика лідерів Центральної Ради, що перетворили його на «змарновану силу». У сучасних умовах Вільне козацтво відродилось у сотнях «Майдану» та у добровільних загонах, які стали на захист Української держави від старого ворога. Історія Вільного козацтва може і сьогодні допомогти вихованню справжніх патріотів, підвищити духовність та національну свідомість.

Список використаних джерел

1. Жук А. Вільне козацтво // Український скиталець. – 1923. – Ч.1. – С.56–58; – Ч.4 (26). – С.30–32; – Ч.5 (27). – С.49–50; – Ч.10 (31–32). – Ч.19–20 (41–42). – С.49–56; – Ч.21–22 (43–44); Борис Р. Вільне козацтво. Ідея узброєного народу в 1917 р. в Україні. – Львів, 1934; Доценко О. Історія Звенигородського коша Вільного козацтва // Історичний календар-альманах «Червоної Каліни» на 1933 рік. – Львів, 1932. – С.85–103; Ємець В. Українське Вільне козацтво // Українське козацтво. – 1974. – Ч.2 (28); Задояний В. Українське Вільне козацтво і боротьба з московською навалю // Українське козацтво. – 1977. – Ч.1–2 (40–41). – С.19–23.
2. Шабатін І. Від скинення царату до влади Рад // 1917–1920 роки на Білоцерківщині. – Біла Церква, 1927. – С.6–22; Гарчев П. І. Червона гвардія України у Жовтневій революції. – Харків, 1969; Горб А. Червона гвардія м. Катеринослава (Дніпропетровське) в боротьбі за владу Рад. – Біла Церква, 1933; Карпенко Г. Селянський рух на Київщині за часів австро-германської окупації та гетьманщини // Літопис революції. – 1931. – №1–2 (46–47).
3. Солдатенко В. Ф. Українська революція. Історичний нарис. – К., 1999; Гаврилюк Г. І. Добровольчі формування у військовій політиці УНР (січень – квітень 1918 р.) // Вісник Харківського Університету. – №401. Серія: Історія України. – Вип.2. – Харків, 1998; Шусь О. Питання військового захисту УНР на першому етапі її розбудови (листопад – грудень 1917 р.) // Центральна Рада на тлі Української революції. – К., 1996. – С.98–107; Гарчева Л. Збройні сили Центральної Ради у лютому – квітні 1918 р. // Військо України. – 1993. – №8. – С.102–107.

4. Державний архів Чернігівської області. – Ф.1081. – Оп.1. – Спр.18.
5. Там само. – Спр.18, 20. «Прилуцкое общество Просвита. Город Прилуки. Копии циркуляров, обращений».
6. Павло Скоропадський Спогади (кінець 1917 – грудень 1918) // Наш Формат. – Київ, 2016. – 680 с.
7. Водяний Я. Виступ Вільного Козацтва проти москалів на ст. Вінниці (Уривок із спогадів) // За державність (Калуш). – 1935. 36.5. – С.20, 205.
8. Крип'якевич І. Історія українського війська / І. Крип'якевич, Б. Гнатевич, З. Стефанів, О. Думін, С. Шрамченко. – Львів: Видавництво «Світ». – 702 с.
9. Дорошенко Д. Історія України. 1917–1923 рр. – Т.І. / Д. Дорошенко. – К., 1992. – 500 с.

References

1. Zhuk A. Vil'ne kozactvo // Ukrai'ns'kyj skytalec'. – 1923. – Ch.1. – S.56–58; – Ch.4 (26). – S.30–32; – Ch.5 (27). – S.49–50; – Ch.10 (31–32). – Ch.19–20 (41–42). – S.49–56; – Ch.21–22 (43–44); Borys R. Vil'ne kozactvo. Ideja uzbrojenogo narodu v 1917 r. v Ukraini. – L'viv, 1934; Docenko O. Istorija Zvenygorods'kogo koshu Vil'nogo kozactva // Istorychnyj kalendar-al'manah «Chervonoj Kalyny» na 1933 rik. – L'viv, 1932. – S.85–103; Jemec' V. Ukrain's'ke Vil'ne kozactvo // Ukrai'ns'ke kozactvo. – 1974. – Ch.2 (28); Zadojanyj V. Ukrai'ns'ke Vil'ne kozactvo i borot'ba z moskovs'koju navaloju // Ukrai'ns'ke kozactvo. – 1977. – Ch.1–2 (40–41). – S.19–23.
2. Shabatin I. Vid skynennja caratu do vlady Rad // 1917–1920 roky na Bilocerkivshhyni. – Bila Cerkva, 1927. – S.6–22; Garchev P. I. Chervona gvardija Ukrai'ny u Zhovtnevij revoljucii'. – Harkiv, 1969; Gorb A. Chervona gvardija m. Katerynoslavu (Dnipropetrovs'ke) v borot'bi za vladu Rad. – Bila Cerkva, 1933; Karpenko G. Seljans'kyj ruh na Kyi'vshhyni za chasiv avstro-germans'koi' okupacii' ta get'manshhyni // Litopys revoljucii'. – 1931. – №1–2 (46–47).
3. Soldatenko V. F. Ukrai'ns'ka revoljucija. Istorychnyj narys. – K., 1999; Gavryljuk G. I. Dobrovol'chi formuvannja u vijs'kovij polityci UNR (sichen' – kviten' 1918 r.) // Visnyk Harkivs'kogo Universytetu. – №401. Serija: Istorija Ukrai'ny. – Vyp.2. – Harkiv, 1998; Shhus' O. Pytannja vijs'kovogo zahystu UNR na pershomu etapi i'i' rozbudovy (lystopad – gruden' 1917 r.) // Central'na Rada na tli Ukrai'ns'koi' revoljucii'. – K., 1996. – S.98–107; Garcheva L. Zbrojni syly Central'noi' Rady u ljutomu – kvitni 1918 r. // Vijs'ko Ukrai'ny. – 1993. – №8. – S.102–107.
4. Derzhavnyj arhiv Chernigivs'koi' oblasti. – F.1081. – Op.1. – Spr.18.
5. Tam samo. – Spr.18, 20. «Priluckoe obshhestvo Prosvita. Gorod Priluki. Kopii cirkuljarov, obrashhenij».
6. Pavlo Skoropads'kyj Spogady (kinec' 1917 – gruden' 1918) // Nash Format. – Kyi'v, 2016. – 680 s.
7. Vodjanyj Ja. Vystup Vil'nogo Kozactva proty moskaliv na st. Vynnyci (Uryvok iz spogadiv) // Za derzhavnist' (Kalush). – 1935. Zb.5. – S.20, 205.
8. Kryp'jakevych I. Istorija ukrai'ns'kogo vijs'ka / I. Kryp'jakevych, B. Gnatevych, Z. Stefaniv, O. Dumin, S. Shramchenko. – L'viv: Vydavnytstvo «Svit». – 702 s.
9. Doroshenko D. Istorija Ukrai'ny. 1917–1923 rr. – T.I. / D. Doroshenko. – K., 1992. – 500 s.

Lyubych A. A., Ph.D in History, Associate Professor, Academy of the state penitentiary service (Ukraine, Chernihiv), Lubich.Sasha@ukr.net
Free Cossacks (1917–1918)

In the article is dedicated to research of processes of formation and activity of Free Cossacks so named national and military communities of law and order protection on the context of revolutionary actions during 1917–1918. In this work premises of origin of these communities are considering, also their ideological foundation and organisation, it's defining social, economical and political causes, which affected to Free Cossack's movement, also it's pointing out initial contradictions of its development. The importance of military and propaganda activity of Free Cossacks during the Soviet Russia against Central Rada and also the contribution of Free Cossacks to activation of insurrectional movement at the time of Ukrainian State of P. Skoropadskiy are opened in the present research.

Keywords: Free Cossacks, General Cossacks Rada, armed forces of Ukraine, Ukrainian Revolution 1917–1921, Ukrainian People's Republic, P. Skoropadskiy.

* * *